

Espanya presenta un nombre creixent de joves llicenciats que tenen feines per sota del nivell educatiu que ostenten. Però, malgrat les dificultats actuals per trobar una feina que s'adigui amb els estudis, formar-se sempre surt a compte

SERVEIX DE RES UNA CARRERA?

Text Piergiorgio M. Sandri

La Patricia té 23 anys, és llicenciada en Periodisme.

Però als mitjans de comunicació les ofertes laborals són escasses. Al final, farta de buscar tant, s'ha posat a treballar com a caixa en una cadena de roba esportiva. "Tinc una carrera i un postgrau. Durant sis mesos he enviat dotze currículums cada dia i ningú no em contestava", explica. Com molts dels seus amics, al final s'ha estimat més dedicar-se a un ofici no conforme amb l'educació ni amb les aspiracions salarials que té ("necessitava tenir un horari, sortir de casa per superar la frustració") a l'espera que les coses vagin més bé. En Luis frega la trentena, té estudis avançats d'Economia i un postgrau. Una vegada va acabar el període de formació, mentre la majoria dels companys d'universitat se'n va anar a l'estranger, ell va preferir quedar-se a Espanya. Però, de moment, només ha trobat una feina com a administratiu. Confessa que "ho passa malament".

Són alguns casos, però se'n podrien explicar milers. Són les històries dels sobreeducats, aquell col·lectiu de joves molt formats que, com a conseqüència de la conjuntura actual, no exerceixen una feina que correspon al nivell acadèmic que tenen. "Tenim el jovent més ben format de la història, però paradoxalment no sembla que estiguin a l'altura de les circumstàncies", va dir José Antonio Herce, soci d'Afi. A Espanya, el 9% dels llocs de treball no qualificats els duen a terme treballadors altament formats, un percentatge que s'ha duplicat en menys de cinc anys.

Què cal fer? És ben clar que l'individu no pot dur a terme un procés de *deseducació*, per eliminar anys d'educació en els quals ha invertit. Però la realitat és que cada vegada hi ha persones que menteixen al currículum... per desinflar-los! És el cas de la Vanessa, disposada a fer una feina poc qualificada al si d'una institució internacional: va decidir eliminar un màster del currículum per veure si així tenia més possibilitats d'aconseguir el lloc de treball. No ho ha aconseguit.

Les conseqüències d'aquest desencís poden ser perilloses. En una carta enviada a *La Vanguardia* el 26 d'abril passat, la lectora Paula Ivorra expressava d'aquesta manera un malestar rotund davant la falta d'oportunitats. "Sóc estudiant de segon de batxillerat i ja tinc un peu a la universitat. M'espanta pensar que, malgrat que pugui tenir una bona formació, no pugui treballar del que he estudiat o, en el pitjor dels casos, no tenir ni tan sols feina. La meva generació ho tindrà difícil. El nivell de competència augmentarà, hi haurà molta demanda i poca oferta. Què hem de fer? Sortir a l'estranger a buscar feina? Quedar-nos per sempre a casa del papa i la mama?".

El dubte és inevitable. Davant d'aquesta situació, més d'un jove es deu demanar si paga la pena invertir anys d'esforços i d'estudis per treure's una carrera o un títol. Segons afirmava José García Montalvo, professor de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona i autor d'un estudi ben docu-

mentat sobre aquest fenomen, "els rendiments socials i individuals de l'educació són menors del que s'espera, cosa que podria afectar la decisió dels individus de cursar estudis universitaris i la del Govern d'atorgar subvencions per finançar aquests estudis". En aquest sentit, cita una dada esgarrifosa: un 17% dels graduats confessa que si hagués de prendre una altra vegada la decisió de cursar estudis universitaris "no ho faria amb bastant o molta probabilitat". Serveix de res una carrera?

La pregunta no és cap *boutade*, si es té en compte que als mitjans s'està difonent el missatge que és possible aconseguir l'èxit immediat i gairebé sense esforç: gràcies a les noves tecnologies, avui, més que mai, és possible triomfar a la vida professional en edat primerenca sense haver acabat els estudis. La crònica social és ben plena d'exemples d'aquests models. Mark Zuckerberg va abandonar la universitat amb 21 anys i es va convertir en poc temps en milionari gràcies a Facebook; l'escocès Fraser Doherty ha construït un imperi amb les melmelades de la seva àvia i va deixar l'institut a l'edat de 16 anys; Cameron Johnson s'ha convertit en milionari gràcies a les subhastes d'unes nines per internet quan encara era un adolescent i sense que es veiés obligat a estudiar cap carrera; i no cal dir res d'estrelles de l'espectacle com Justin Bieber, amb 17 anys, o alguns futbolistes...

"Sí, m'he preguntat si va tenir sentit estudiar una carrera. Si penses que per això aconseguiràs una feina, la resposta és no. Jo mateixa he canviat de perspectiva. Abans estudiaves per treballar. Ara he entès que cal treballar en alguna cosa... per continuar estudiant el que t'agrada. De fet, em guanyo la vida com a caixa, però en el futur estic pensant fer un màster", admet la Patricia. Ella s'ho pren amb filosofia, però els experts recorden que la sobrequalificació provoca una insatisfacció laboral enorme que pot tenir efectes tant sobre el comportament del subjecte a la feina (absentisme) com a la salut (menys autoestima, mala salut psicològica). En aquest sentit, els graduats poden viure autèntics malsons i, paradoxalment, acaben oferint una productivitat menor respecte als treballadors que tenen llocs de treball ajustats a les qualificacions que tenen, la qual cosa suposa també un problema per a les empreses.

Sense cap mena de dubte, no s'ha de ficar tot al mateix sac. Des de sempre, hi ha carreres que han garantit més sortides laborals que unes altres. Segons l'estudi de José García Montalvo, els graduats en Biologia, Geografia i Història i Treball Social són els que tenen més problemes per accedir a una lloc de treball, seguits per psicòlegs, sociòlegs, pedagogs i mestres. Totes aquestes titulacions es corresponen amb una taxa de desocupació més elevada, compten amb una proporció més gran

en família

25,0%

UN EXÈRCIT DE LLICENCIATS

Durant els últims quinze anys, el percentatge de població universitària a Espanya ha augmentat espectacularment. Segons aquest gràfic, aquest col·lectiu representa un de cada quatre treballadors.

Font: OCDE

20,0%

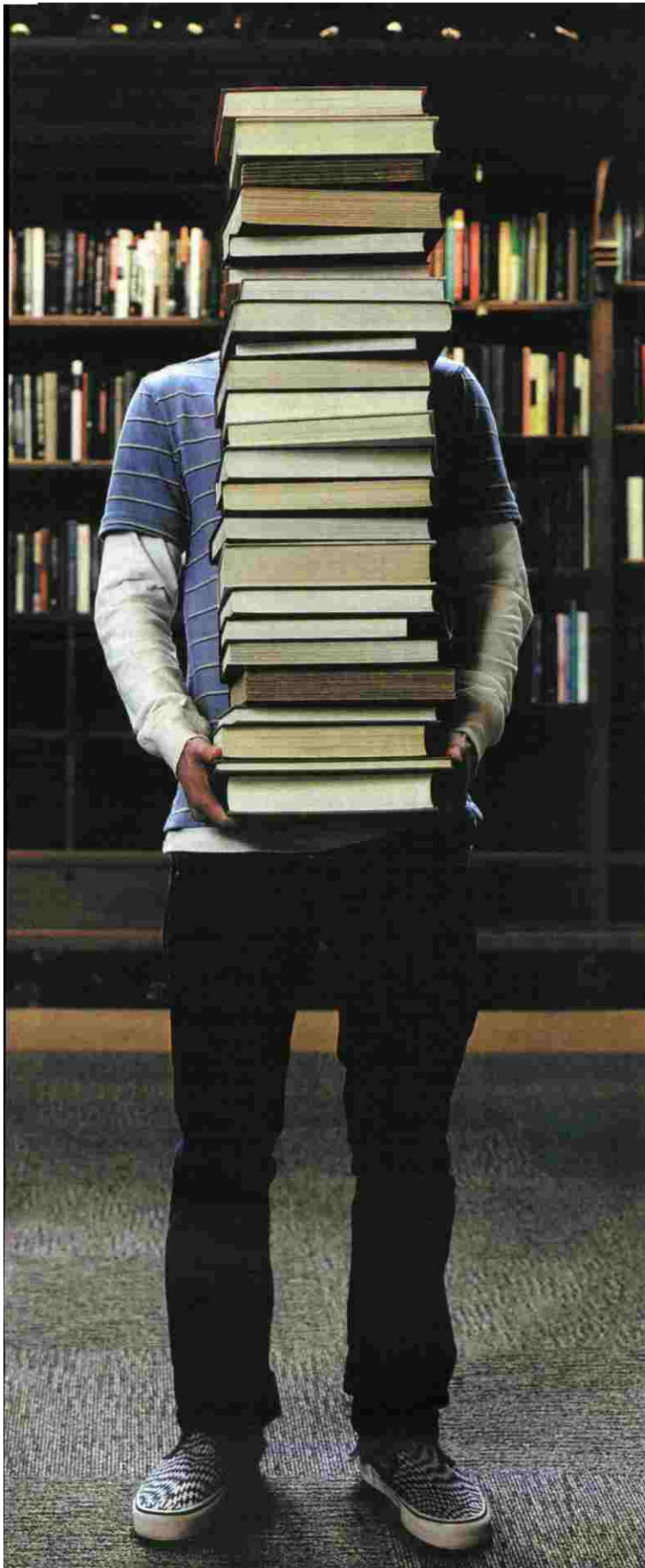
15,0%

10,0%

5,0%

ELS ÚLTIMS ANYS ESPANYA HA CREAT UN NOMBRE EXCESSIU DE GRADUATS

- Espanya
- Regne Unit
- Finlàndia
- Estats Units
- Alemanya
- Mitjana OCDE
- França
- Itàlia

**TREBALLAR
EN UNA
FEINA POC
QUALIFICADA
POT SER
UN RECURS
TEMPORAL**

**ELS ESTUDIS
SEMPRE
ASSEGURARAN
UNA
FORMACIÓ
PERSONAL
ALTA**

11 DE JUNY DEL 2011

► de contractes temporals i a temps parcial, uns salaris més baixos i ocupacions menys qualificades. En la situació oposada, els graduats en branques tècniques-enginyers industrials, arquitectes, enginyers de camins, informàtics- milloren en tots els paràmetres.

Tot i així, la situació d'incertesa actual no fa distincions entre els títols. El problema sembla que més aviat és estructural. D'acord amb un informe de Sandra Nieto, investigadora de la UB i autora d'un estudi per a Funcas, durant l'última dècada Espanya ha experimentat un creixement anual de gairebé el 8% d'universitaris, mentre el creixement anual de la població se situava en aquell mateix període aproximadament en el 3,5%, amb la qual cosa el nostre país en l'actualitat disposa d'un percentatge d'universitaris superior a la mitjana, però amb una productivitat baixa. "Això es deu a un sistema productiu compost majoritàriament per feines d'una qualificació baixa, que no ha estat capaç de generar prou llocs de treball i que s'adigüin a una població amb un nivell educatiu molt alt", explica.

Com pot ser que les empreses no vulguin llicenciats espanyols? Segons l'AGETT (Associació de Grans Empreses de Treball Temporal), "les companyies necessiten desenvolupar la seva activitat en un marc laboral flexible, que faciliti l'acompliment de la tasca que duen a terme per poder generar ocupació i riquesa. Tanmateix, el mercat de treball espanyol, que continua sent molt rigid, dificulta la contractació de treballadors per part dels empresaris, i a més, el crèdit no flueix perquè els emprenedors puguin continuar invertint en els negocis. Així, existeix una gran diferència entre les demandes del teixit productiu espanyol i la formació que es dona a les universitats espanyoles". A parer del professor Montalvo, "moltes empreses continuen operant amb el criteri de produir serveis i productes de baix valor afegit, que requereixen mà d'obra poc qualificada. I també pot donar-se el cas que els empresaris no valorin correctament les aportacions d'un treballador universitari a la creació de valor de l'empresa".

Al seu torn, els estudiants també tenen una part de culpa. "Sovint els joves acaben els estudis amb unes expectatives poc realistes sobre el que es trobaran al mercat laboral. De bon principi són molt selectius, però a mesura que passa el temps es veuen obligats a rebaixar les expectatives que tenien i acaben acceptant feines que inicialment no haurien acceptat", afirma Montalvo. Segons Sandra Nieto, "ara si ets estudiant has de pensar que ja no tens garantida una feina pel simple fet de tenir un títol. Cal ser més humil ja que el cicle econòmic ha canviat. Allò d'"estudies això i arribaràs lluny" ja no val. Fa vint anys, els universitaris eren els que més tenien la vida resolta. Ara competeixen entre ells".

Afortunadament, la sobreeducació (o, més aviat, de la sobrequalificació) té algun aspecte positiu. "No és que sigui una cosa dolenta per si mateix dedicar-se a una cosa que no s'adigui amb els estudis, has d'acceptar la situació i tenir paciència. Les coses

van malament per a tothom, però sense títol és molt pitjor. Si estàs treballant de dependenta dubto que això et serveixi, però almenys demostres capacitat de reacció. No s'ha de tenir por de treballar en una feina poc qualificada al començament, perquè, ja poden dir el que vulguin, quan s'acaben els estudis no es té experiència laboral", diu Nieto.

Efectivament, els investigadors alerten sobre la capacitat tan escassa de les universitats a l'hora de preparar els alumnes per al mercat laboral, amb un ensenyament excessivament teòric, poc pràctic i útil, que no s'ajusta a les necessitats de les empreses. "Perquè malgrat que disposes d'un títol, quan acabis els estudis encara has d'adquirir habilitats, saber parlar en públic, dominar idiomes, treballar en equip... i tot això no t'ho dona la universitat, només ho aprens treballant, fins i tot en un sector de valor afegit baix", recorda Nieto.

Florentino Felgueroso, professor de la Universitat d'Oviedo i investigador de Fedea, recorda que a Espanya s'ha invertit molt en l'educació superior i poc en la intermèdia, mentre que els nivells escolars, inclosos el de batxillerat, són molt baixos, amb la qual cosa, a la pràctica, la universitat es converteix en la prolongació de l'institut. Com a conseqüència d'aquest desfasament, a Espanya hi ha un excés d'universitaris i una falta de treballadors amb títol de formació professional. Això sí, sigui quin sigui el nivell d'estudis, en el futur ningú no tindrà la vida fàcil. Els universitaris, tampoc. "No només existeix el problema de la subocupació i de la sobrequalificació, són les condicions i la qualitat del mercat laboral: no és simplement una falta d'oportunitat, és la precarietat", alerta Felgueroso.

Una de les solucions, sobretot per als més joves, consisteix aleshores a emigrar. De fet, l'OCDE recomana a Espanya augmentar la mobilitat geogràfica al seu territori i per millorar els rendiments de l'educació. Per exemple, a diferència d'Espanya, Alemanya necessita llicenciats i allà seria més fàcil trobar-hi una feina. Segons un informe de la consultora Catenon del 2011, el 88% dels espanyols estaria disposat a emigrar durant un període si trobés una feina interessant,

un percentatge que fa cinc anys era del 66%. "La mobilitat és més gran com més

estudis tinguis", diu Felgueroso. "El problema -afegeix-, és que no emigra qualsevol. Normalment s'emancipen i emigren els qui tenen més iniciativa". Una pèrdua per al país, sobretot quan aquests cervells trien anar-se'n a l'estranger.

Tan si s'emigra com si no, la formació continua sent una bona assegurança de vida. LAGETT recorda que aquells treballadors amb educació superior són als que menys els estan afectant les conseqüències de la crisi. Una prova d'això és que les persones amb una qualificació baixa (sense estudis i amb educació primària) són els que més han crescut en nombre d'aturats, mentre que els

EL DILEMA DEL CURRÍCULUM

Posem el cas d'algu que tot just s'acaba de llicenciar i ha estudiat ciències empresarials. Un cop ha acabat la carrera, es bolca a la recerca d'una feina però no troba res que s'adigui amb el perfil que té. Així, per mantenir-se actiu, decideix treballar durant un temps en un xiringuito d'estiu en el qual fa una mica de tot. Atén les taules, però també es familiaritza amb la gestió del negoci: els proveïdors, la comptabilitat, etcètera. Cal introduir una experiència similar al currículum? Marat Chavtaraiiev, consultor d'operacions internacionals de la firma Catenon, especialitzada en la selecció per a llocs directius mitjans i alts, creu que no. "De fet, al perfil dels candidats que solem examinar aquest tipus d'experiències no s'esmenten", recorda. Segons la seva opinió, si cal exercir una feina poc qualificada, especialment quan tot just s'han acabat els estudis, és millor fer-ho en l'àmbit professional de referència. "Perquè ens entenguem: si has estudiat econòmiques, millor treballar com a becari cobrant el mínim que com a dependent en una botiga amb un sou superior", sosté. Per a Chavtaraiiev, treballar en un lloc de treball d'una qualificació baixa no rela-

cionat amb els estudis "no és temps perdut", sobretot si l'alternativa és quedar-se a l'atur. Però, alhora, "no és una experiència laboral que es pugui vendre en el moment d'aspirar al lloc de treball que es desitja i no implica cap millora pel que fa al salari ni tampoc cap avantatge en termes d'imatge o de reputació". Segons Catenon, és perillós assignar una ocupació a una persona amb qualificacions (o educació) superior a la que es requereix, perquè "el treballador no s'hi sentiria còmode" i, a més a més,

quan trobi una altra oferta abandonarà ràpidament l'empresa en la qual ha aconseguit una feina: són els clàssics candidats que busquen una feina "per saltar a una altra cosa millor, que al final solen ser poc rendibles per a les companyies". "Jo trobo que estudiar una carrera continua sent rendible. Nosaltres, en el nostre dia a dia, ho hem pogut comprovar. Però cal saber escollir: es necessiten enginyers tècnics. Els asseguro que n'hi ha demanda". Així doncs, ja saben el que han de fer.

aturats amb formació universitària superior (inclosos amb títol de doctorat) i els qui posseeixen un títol de formació professional superior són els que han experimentat un increment més baix durant la crisi.

El professor de l'Iese Guido Stein creu que "en aquests temps és precisament quan es necessita més formació. Cal prendre-s'ho fins i tot més seriosament. Quan ho tenies fàcil, podies permetre't el luxe d'estudiar a la lleugera, però ara no. Això de muntar un negoci a internet sense tenir una carrera està molt bé, però en tot cas no et formars pas com a persona", afirma Stein. Segons la seva opinió, "encara es nota la diferència pel que fa a l'àmbit personal entre els qui tenen una carrera i els que no han cursat estudis universitaris. És cert: uns bons estudis no t'asseguren una bona carrera professional, però sempre seran una bona inversió en la carrera personal. I això no ho farà un tuit, perquè ens entenguem". Stein reconeix que ara la gent està superformada, però a parer seu, no estudiar no és l'alternativa. "La generació actual ha d'aprendre de l'anterior l'esforç: ja no hi haurà carreres amb sortides, sinó persones amb sortides. I si es té cultura personal, es tindran unes opcions més bones i seràs més versàtil en temps de crisi. Després, si l'enginyer ha de fer de taxista una temporada, no passa res: que en faci!"

Finalment, no s'ha d'obviar que els números encara surten a compte: García Montalvo ha calculat que combinant la vida laboral mitjana, el temps dels estudis, salaris, inflació, etcètera, el títol universitari equival, pel que fa al rendiment econòmic, a uns ingressos de 200.000 euros. Però no es tracta només d'això. "Has de pensar que el període de formació ara dura tota la vida. Cal tenir paciència. La vida laboral s'ha allargat i hi ha més temps per esperar", diu Nieto. Tal com resa aquella dita anònima, "si creus que estudiar és car, prova amb la ignorància". ■

25%

És el percentatge de sobreeducació a Espanya, mentre que la mitjana dels països de l'OCDE no supera el 12%

8%

És la taxa de creixement de llicenciats a Espanya en els últims deu anys

25%

És el percentatge de joves que van començar amb un lloc de treball per al qual estaven sobrequalificats i que al cap de cinc anys continuen en la mateixa situació

200.000

euros
És el retorn econòmic mitjà d'un títol universitari al llarg de la vida laboral

9%

És el percentatge de persones ocupades en feines no qualificades que disposen d'una formació alta